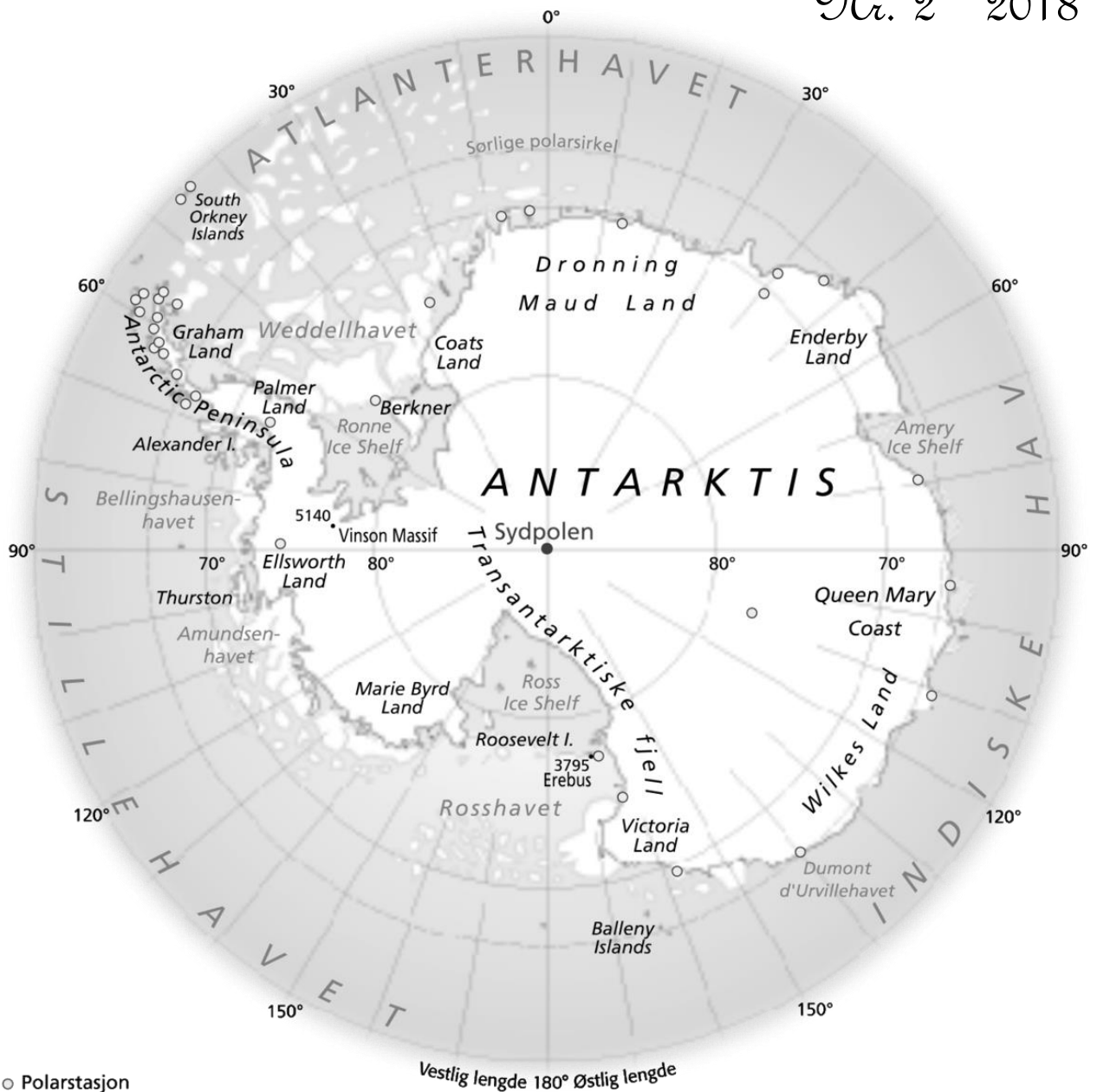

Gierstlöv Byblad

Nr. 2 2018

*"Vår bakgrund och våra omständigheter må ha påverkat vilka vi är,
men vi är nu ansvariga för vilka vi vill bli i framtiden."*

Barbara Geracci

Sommarens program 2018

Eftermiddagsgruppen

Startar höst säsongen tisdagen den 11 september.
Träffas tisdagar udda veckor mellan 14.00 – 16.00
i Kulturhuset.

För program och information kontakta:
Inger & Knut Karlsson tel.0410 – 204 73

Ett samarbete med Studieförbundet/Vuxenskolan

Qi-gong

Startar höst säsongen tisdagen den 11 september
kl.19.00 i Kulturhuset under ledning av Agneta
Östlund.

För information och anmälan:

Carl-Gustav tel. 0410-20981

Ett samarbete med Studieförbundet/Vuxenskolan

Kolmila

Onsdag den 9 maj på kvällen tändning av milan.
Torsdag den 10 maj kl. 13.00. Gudstjänst.
Fredag den 11 maj kl. 18.00. Grillkväll med trubadur.

Se separat program.

Ett samarbete med Studieförbundet/Vuxenskolan

Torgdebatt 10 år

Lördagen den 19 maj kl. 13.00. på torget i Gärdslöv.
Tal av Alf Olsson, mingel med dryck och tilltugg.
För musiken står Malmö Spårvägs Musikkår.

Se separat program.

Amerikanska bilar

Onsdagen den 30 maj kl. 19.30. får vi besök av
Amerikanska bilar från våra vänner i Trelleborg.
Försäljning av korv med bröd och kaffe & kaka.

Midsommarafton

Fredagen den 22 juni kl.12.00 träffas
vi vid Kulturhuset och klär midsommar-
stången tillsammans.

Vår speleman Marcus Linderlöf spelar
upp till dans för alla åldrar. Ta med blommor,
björkris, barnasinne och gott humör!
Försäljning av grillad korv och kaffe med bullar.
Ett samarbete med Studieförbundet/Vuxenskolan

Sommarkyrka i Gärdslöv

Tisdag den 10 juli kl. 19.00. Ottosjökokken.
Onsdag den 11 juli kl. 19.00. Magnus Johansson.
Torsdagen den 12 juli kl. 19.00. Allsång.

Se separat program.

Ett samarbete med Anderslövs Församling.

Så slår du med lie

Onsdagen den 15 augusti träffas vi
kl.18.00 på Modeshögsängar i Trelleborg
för att få lära oss att slå med lie.

Ett samarbete inom Trelleborg Tillsammans

Slätterdag

Söndagen den 19 augusti kl.10.00 träffas vi på
Modeshögsängar och slår med lie och samlar gräs.
De Nordsvenska hästarna gör dock grovjobbet.

Ett samarbete inom Trelleborg Tillsammans

Räkafton

Lördagen den 25 augusti kl. 17.00 är ni välkomna
till Kulturhuset för en räkafton med traditionella
tillbehör

120:- / pers.

Starkare drycker medtages själv.

Begränsat antal platser

Anmälan oss till handa senast den 7/8.

Carl-Gustav Jagerstam

Tel: 0410 – 209 81

Mobil: 0768 – 78 46 32

E-Post :byalaget@gardslov.se

Pubafton i Kulturhuset

Fredagen den 21 september kl. 19.00.

Välkomna alla våra medlemmar till
pubafton i Kulturhuset.

Som alltid; trevligt sällskap,
drycker & snacks till
självkostnadspris.

Surströmmingsafton

Lördagen den 29 september kl.17.00 är ni
välkomna till Kulturhuset för att prova
surströmming med traditionella tillbehör

Pris:120:-/ pers.

Starkare drycker medtages själv.

Anmälan oss till handa senast den 10/9.

Carl-Gustav Jagerstam

Tel: 0410 – 209 81

Mobil: 0768 – 78 46 32

E-Post :byalaget@gardslov.se

**Vid anmälan till våra aktiviteter är det
först till kvarn som gäller.**

Gärdslövs Byalags Kolmila

Ett arrangemang med stöd av Kulturnämnden i Trelleborgs kommun.

I samarbete med Studieförbundet/Nuxenskolan och Svenska Kyrkan.

Onsdagen den 9 maj

På kvällen tänder vi vår kolmila

Servering av kaffe med bulle och grillad korv mm.

Fredagen den 11 maj kl. 18.00.

Tänder vi grillarna och bjuder in alla till en trubadurafteon med grillspett & potatissallad, korv.

Andreas & Kristoffer

Fred den 11 maj kl. 21.00.

Går spökrundan av stapeln detta året i gående form.

Tag med egna ficklampor.

Välkomna!

Mette - Byalaget

Bettan - Svenska Kyrkan

Torsdagen den 10 maj kl. 13.00.

Gudstjänst vid milan.

Servering av kaffe med bulle och grillad korv mm.

Försäljning av kol vid milan.

Torsdagen den 10 maj kl. 15.00 - 16.30.

Välkomnas barn & ungdomar till skogs aktiviteter arrangerade mellan Byalaget & Svenska kyrkan.

Välkomna!

Mette - Byalaget

Bettan - Svenska Kyrkan

Vill ni vara med och vakta vår Kolmila?

Tillsammans med en av våra erfarna kolare vaktar ni vår kolmila.

Från onsdagen den 24 maj kl. 18.00. sitter vi i fyra timmars pass.

18.00. - 22.00.

22.00. - 02.00.

02.00. - 06.00.

06.00. - 10.00

10.00. - 14.00.

14.00. - 18.00.

Vår kolmila vakts dygnet runt av våra erfarna kolare och vill man sitta med på ett pass som varar i fyra timmar så är det bara att anmäla sig vid milan.

Det är fritt inträde och alla åldrar är välkomna.

Tänk på att hundar ska hållas kopplade och under uppsikt på milans område.

10 års jubileum av statyn Torgdebatt i Gärdslöv

Lördagen den 19 maj kl. 13.00 till torget i Gärdslöv.

Tal av Konstnär Alf Olsson
Mingel med dryck och tilltugg.

Våra vän föreningar i Trelleborgs kommun visar och säljer sina böcker.

Föreningen Gamla Trelleborg
Stora Beddinge Byalag
Södra Åby Hembygds Förening
Länkarna i Trelleborg
Seniorboendet Mörten
Sköna Trelleborg

Gärdslövs Byalag
Grönby Byalag
Claes Lindahl
Nils Brönmark
Bok Larsson

För musiken står Malmö Spårvägs Musikkår
Med stöd från Kulturnämnden i Trelleborg

TRELLEBORGS KOMMUN

Skurups Sparbank

Linda Bergrensson

Svenssons Trio

SOMMARKYRKA

Program 9-13 juli

Zilla & Totte

Mån 9/7 Zilla & Totte
Kl 14.00
Rosenhagen Anderslöv

Tis 10/7 Ottsjökocken
Kl 19.00
Tältet i Gärdslöv

Ons 11/7 Magnus Johansson Trumpet
Kl 19.00
Tältet i Gärdslöv

Tors 12/7 Allsångskväll med Linda Bergrensson
Kl 19.00
Tältet i Gärdslöv

Fre 13/7 TenoreAmore
kl 19.00
Anderslövs Kyrka

Husband Svenssons Trio

Ottsjökocken

Magnus Johansson

TenoreAmore

Skåning i Antarktis

DEL 1

Detta handlar om hur en pojke barnfödd i Gärdslöv, sannolikt blev den första skåningen att besöka den då mycket okända stora kontinenten Antarktis. Berättelsen skildrar en svensk expedition till Antarktis, åren 1901-03, ett äventyr besättningsmannen med det skånkklingande efternamnet 'Jönsson' upplevde, Wilhelm Holmberg-Jönsson.

Som föreläsare och guide på turer till Antarktis har författaren intresserat sig kring den första svenska expeditionen, till den kalla kontinenten i söder. Fokus har varit besättningen ombord på fartyget *ANTARCTIC* med den 'svenska sydpolar-expeditionen 1901-04'.

Antarktis

Den sista vita fläcken på vårt jordklot, både bildligt och kunskapsmässigt, var den stora istäckta kontinent man finner på södra hemisfären. Ofta för oss betraktad som '*där nere*', då vi är boendes, fostrade och skolade på norra halvklotet.

Få känner till storleken på denna kontinent och faktum är att hela USA (Lower 48) ryms ledigt inom Antarktis landareal. Vintertid expanderar istäcket kring Antarktis, då havsisen ofta fördubblar områdets areal. I mitten av september har havsisen motsvarande area som landmassan. Det är ett gigantiskt stort område som är täckt av is.

Ofta brukar Antarktis beskrivas som den kallaste, blåsigaste och torraste kontinenten. Det senare brukar överraska med tanke på att 70% av allt färskvatten i världen, visserligen fruset, samt 90% av all glaciäris finns i Antarktis.

Ofta talar man om Antarktis tillgångar och sällan nämns då att just färskvattnet i isen sannolikt är dess största tillgång. Under IGY (International Geophysical Year) 1957-59 genomfördes ett större internationellt forskningsprojekt som omfattade ett flertal nationer och var första gången man verkligen trängde innanför kustlinjen i större omfattning där bl.a. USA etablerade flera stationer, med bl.a. basen Amundsen-Scott på Sydpolen, och Sovjet sin station Vostok nära den geomagnetiska sydpolen.

Lyckligtvis omfattas allt, sedan 1961 söder om latituden 60° av ett internationellt avtal, Antarktisdördraget, vilket reglerar vad man kan göra. Trots att ett flertal nationer då redan gjort anspråk på landmassan eller snarare landet täckt av glaciäris, är så länge traktatet löper avseende Antarktis, en tillgång för alla nationer att bedriva forskning.

I nuläget kan kontinenten betraktas som världens i särklass största laboratorium som med en pågående miljö- och klimatförändringen blivit allt mera intressant i förståelsen hur polarområdena reglerar klimatet, långt utanför dess gränser. Förtunningen av ozon-lagret upptäcktes i Antarktis, mängder av olika miljögifter har med havsströmmar spridit sig till Antarktis och tagit sig upp i den marina näringskedjan i bl.a. pingviner.

Namnet '*Ant-arktis*' kommer givetvis som sin motsats till Arktis. Den senare är uppkallad efter den nordliga stjärnbilden *Arctos*. Att det fanns '*land*', nere i södern var åtskilliga som spekulerade kring, vilket äldre schematiska kartor antyder redan långt innan de stora europeiska geografiska upptäcktsfärderna påbörjades kring 1400-talet. Det skulle dröja fram till början av 1800-talet innan man kunde fastslå att det verkligen fanns land. Skillnaden mellan det norra respektive södra polartrakterna är att Arktis är ett fruset hav omgärdat av kontinenter emedan den södra är en glaciärtäckt kontinent omgärdat av ett kallt och vintertid fruset hav. I slutet av sommaren är mindre än 1% av kontinenten barmark.

Om Arktis kan liknas med ett kylskåp blir Antarktis en frysbox. Står man på nordpolen står man c:a 1 meter över havsytan, på frusen havsis, på sydpolen är man visserligen på is, glaciäris, men c:a 2000 meter över havsnivån.

Upptäckten av Terra Australis - den sydliga kontinenten

Den brittiska sjöfararen och briljanta navigatören kapten James Cook på sin andra färd åren 1772-75 med fartyget *RESOLUTION*, var den första att korsa den södra polcirkeln vilket begav sig den 17 januari 1773. Man fortsatte söder ut till packiskanten och Cook skrev i sin logbok, "*bara is och snö inget land kunde siktas, värdelöst för den engelska kungen...*" James Cook med fartyget *RESOLUTION* blev dessutom först att omsegla den södra kontinenten, dock utan att någonsin se den. Linné-lärjungen Anders Sparrman var ombord och blev den första svensken att besöka Antarktis, även om han aldrig såg land men var väl söder om polcirkeln.

Den förste svensken i Antarktis, Anders Sparrman.

Den andra att genomföra en omsegling av kontinenten, var en expedition utsänd av Tsar Alexander I under ledning av den estniska officeren Bellingshausen med fartygen *VOSTOK* och *MIRNYI*. Han hade bättre lycka och blev den första att sikta kontinenten den 21 januari 1821. Han namngav detta till Alexander Land, efter tsaren som skickat ut expeditionen. Långt senare med flyg och markradarteknik skulle det visa sig att detta inte var kontinenten utan en glaciärtäckt ö.

Dessförinnan, februari 1819 hade den engelska kapten William Smith med fartyget *WILLIAMS* siktat öar strax utanför kontinenten, rakt söder om Cape Horn. Dessa namngavs till 'New Britain' men senare kom att få under namnet South Shetlands (Syd-Shetlands-öarna). Smith skulle segla mot de förhärskande västliga vindarna genom det illa beryktade Drake Passage, vattnet som skiljer Sydamerikas sydspets, Cape Horn, och Antarktiska halvön men tvingades allt längre söder ut p.g.a. av svåra stormar.

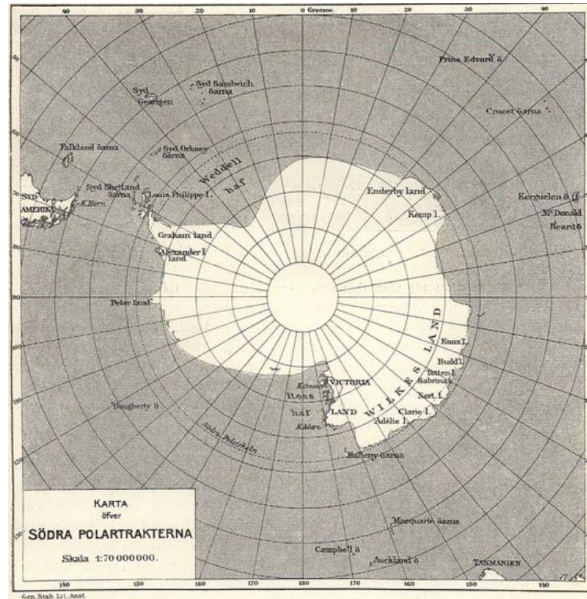
Åren 1800-1850 ökade den trans-kontinentala handeln och södra halvklotets oceaner blev allt viktigare som transportleder. Samtidigt hade den tyske matematikern/fysikern Gauss utvecklat kunskapen och förståelsen kring magnetism där kompassen var ett ovärderligt verktyg för att kunna navigera och den magnetiska missvisningen var av största intresse. Läget på de magnetiska polerna var därför av stor betydelse för navigering. Den magnetiska nordpolen nåddes av en brittisk expedition under ledning av James Clark Ross år 1831 och det var angeläget att finna det exakta läget på den södra.

Åren 1838-42 utsändes tre olika nationella expeditioner, alla med stora ambitioner att finna läget på den södra magnetiska polen men samtidigt utforska den södra landmassan, som man nu hade vetskap existerade. Det var en amerikansk expedition under ledning av Wilkes, en fransk med d'Urville och den brittiska som leddes av James Clark Ross. Alla tre expeditionerna gjorde försöka att nå området där man förmodade att den magnetiska sydpolen fanns men det var endast den brittiska som kom i närheten och kunde konstatera att den då låg långt inne på land och var ouppnåelig med fartyg. Numera (2018) ligger den strax utanför kontinenten, ute i havet utanför den franska sektorn av Antarktis då man numera kunnat dokumentera att de magnetiska polerna faktiskt flyttar på sig.

Någon enkel vetenskaplig förklaring till fenomenet har man än idag inte lyckats presentera, förutom att det i jordens inre måste finnas en magnetisk kärna. Dessutom vet vi numera att nord och syd skiftar placering med långa tidspann, ytterligare ett fenomen som inte fått sin fulla vetenskapliga förklaring.

Vidare kom alla tre expeditionerna att segla i farvatten kring Antarktis-halvön vilket långt senare skulle bli det forskningsfält dit den svenske geologen och glaciologen Otto Nordenskiöld långt senare sökte sig till.

Antarktis som det var känt år 1901.

Efter dessa tre expeditioner föll Antarktis i glömska. Stormakterna under senare delen av 1800-talet hade fullt upp med annat; britterna koloniserade och skapade sitt imperium, amerikanerna hade fullt upp med inbördeskrig och '*winning the west*', fransmännen hade oredan med att hålla ihop sitt land och vidmakthålla kolonier man lyckats lägga beslag på innan britterna tog sitt. Ryssland ägnade sig till att kolonisera områden öster om Ural, Sibirien och Centralasien, '*winning the east*'.

I stället var intresset mot polarområdena huvudsakligen riktat mot norr, både vetenskapligt samt att nå nordpolen där åtskilliga nationer tävlade om att få sin flagga att vaja. Även ambitionen att bli först med att genomsegla Nordväst- respektive Nordostpassagen var en tävlan mellan olika nationer.

Ett flertal svenska expeditioner kom att spela betydande roller vid utforskandet i norr, där Sverige åren 1850-1900 var en '*stormakt*', inom utforskandet av Norra Ishavet. A E Nordenskiöld blev ett världsnamn inom detta gebit, främst efter hans färd med fartyget *VEGA* som han tog igenom Nordostpassagen 1878-1879. Detta blev det första fartyg att segla från Atlanten till Stilla havet, användande någon av de två nordliga sjölederna.

Totalt genomförde A E Nordenskiöld tio Arktiska expeditioner åren 1858 -1883 och kom sedan att fungera som pådrivare till andra expeditioner och mentor till flertalet forskare och äventyrare som senare kom att bli erkända.

Dessutom försökte han redan i början av 1890-talet skapa förutsättning av en vetenskaplig expedition med målet att utforska Antarktis, med svenska och australienska intressen. Av flera skäl föll detta platt.

Det kom senare att bli hans systerson Otto Nordenskiöld som förde familjenamnet till Antarktis. Ottos far och mor var kusiner, men hans fars familjenamn var "Nordensskjöld" (svenska grenen), emedan hans mors familjenamn i likhet med A. E:s stavades "Nordensskiöld" (finska grenen).

Sekelskiftet – Förspelet

I London år 1895 samlades de då ledande vetenskapsmännen med polar inriktning, till den 6e Internationella geografiska världskongressen. Tysken Georg von Neumayer var pådrivande med att man skulle enas om att prioritera utforskandet av den sydligaste kontinenten. Amerikanen Wilkes hade gett kontinenten namnet 'Antarktis' efter sin expedition, men i dåtidens svenska texter benämnd till '*södra polarlandet*' eller '*sydpolslandet*'.

Den första vetenskapliga expeditionen som kom iväg, år 1897, blev kanske något förvånande en belgisk under ledning av Adrien d'Gerlache med fartyget *BELGICA* med både vetenskapsmän och besättning av en brokig samling nationaliteter,. Detta var ett norskt tidigare valfångstfartyg som inköps i Sandefjord, i Norge. En svensk besättningsman, tyvärr med okänt namn, fanns ombord på sträckan Buenos Aires till Punta Arenas i Chile med rymde innan avfärden till Antarktis.

Expeditionen tog sig till Antarktis-halvön där man under tre veckor följde den västra sidan i januari 1898 för att sedan fastna med fartyget i havsisen där man tvingades övervintra under extremt hårda och vidriga förhållanden. Slutligen 1899 lyckades man, efter att fartyget drivit fastfruset i havsisen 100-tals sjömil, i det som nu kallas Amundsen Sea, ta sig ut i öppet vatten och slutligen nå Sydamerika. Man blev de första som hade tillbringat en full vinter söder om den södra polcirkeln, i ständigt vintermörker. För övrigt var den senare världskände norska polarfararen Roald Amundsen styrman ombord.

Den andra var en brittiskt-norsk expedition åren 1899-1900 och leddes av en norrman vilken hade utvandrat till Australien, Carsten Borchgrevink. Fartyget *SOUTHERN CROSS* lyckades ta sig långt söder ut i Rosshavet men först vid en plats i nordvästra hörnet placerade man sitt pre-fabricerade hus där tio man övervintrade vid Cap Adare. Tyvärr visade det sig att platsen var ett dåligt val för att utforska kontinenten, då man var omgivna av höga berg med glaciärer vilka var omöjliga att passera och havsisen här var synnerligen opålitlig.

Även på denna expedition fanns en svensk med namnet Lars Andersson med ombord på fartyget som steward och sannolikt den andra svensken att besöka Antarktis, men hans hemvist i Sverige vet vi inget om.

Borchgrevink hade tidigare lyckats komma med som besättningsman på fartyget *ANTARCTIC*, som skickades till Rosshavet i syfte att undersöka förekomsten av rätvalar, alltså en rent kommersiell expedition. Det var den norske valmagnaten Svend Foyn som finansierade expeditionen. Den 24 januari 1895 lyckades man landa på just Cap Adare och anses därför vara de första människorna som stått på kontinenten.

Senare har det framkommit att amerikanska och brittiska sälfångare som i stora skaror kom till öarna i South Shetlands arkipelagen åren 1820-1825 och sannolikt även landade på västsidan av Antarktis-halvön. Deras mål var att jaga pälssälar och deras aktiviteter och uppgifter var ofta hemlighållna då man inte ville avslöja sina fångstplatser.

Utforskandet av Antarktis efter år 1900

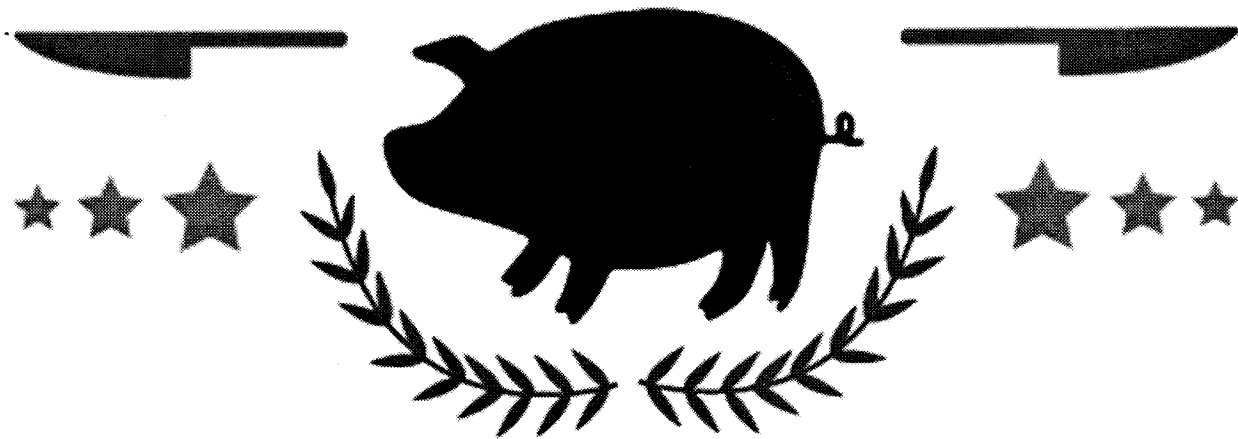
Vid sekelskiftet annonserades att ett flertal expeditioner skulle ta sig till Antarktis med rent vetenskapliga uppdrag, en brittisk med fartyget *DISCOVERY* (ledare R F Scott), en tysk med fartyget *GAUSS* (prof. Drygalski), en svensk med fartyget *ANTARCTIC* (O. Nordenskjöld), en skotsk med fartyget *SCOTIA* (W. S. Bruce). De två först nämnda finansierades av ländernas regeringar tillsammans med privat finansiärer och de två senare helt av privata sponsorer. Senare skulle dessa följas av även en fransk expedition med fartyget *FRANÇAIS* (Dr. J. B. Charcot), vars första plan var att segla norr ut till Arktis men styrde år 1903 i stället söder ut, i syfte att eftersöka den då försvunna svenska expeditionen i Antarktis.

Magnus Forsberg

Fortsättning följer i kommande nummer av Gärdslövs Byblad.

SYDGRILLARNA I BEDDINGESTRAND

**Planerar ni för grillfest, på företaget eller privat?
Ring eller mejla oss!**

Våra stora grillar är otroligt uppskattade.

Vi grillar lamm, gris, kyckling eller vad ni önskar - med tillbehör.

Vi kan även servera kalla festfat.

Grillen bemannas naturligtvis av Calle och Christer som båda har stor erfarenhet från restaurangbranschen.

Vi har tält med plats för 30 till 220 personer
- inklusive bord, stolar, värmefläktar, porslin, glas, bestick.

Följ & gilla oss
på Facebook

<http://www.sydgrillarna.se>

**BOKNING OCH
OFFERTFÖRFRÅGAN**

CALLE ANDERSSON

070-2709954

carl-gustav.andersson@outlook.com

CHRISTER PERSSON

073-2010215

christer@malmogolfrestaurang.se